

ВІДОБРАЖЕННЯ НЕГАТИВНИХ СОЦІАЛЬНИХ ЯВИЩ У ФРАЗЕОЛОГІЇ (на матеріалі писемних текстів XVII–XVIII ст.)

У статті на матеріалі писемних пам'яток української мови XVII–XVIII ст. проаналізовано фразеологічну репрезентацію семантичного поля «пити, випивати (алкогольні напої)», відзначено, що всі фразеологічні одиниці мають народнорозмовну основу.

Ключові слова: фразеологізм, семантична структура, писемні пам'ятки, українська мова XVII–XVIII ст.

Історична фразеологія в українському мовознавстві все ще залишається недостатньо вивченою. Маючи у своєму арсеналі ряд ґрунтовних студій та збільшення кількості доступних для дослідження широким загалом пам'яток, увагу молодих мовознавців значною мірою привертають особливості функціонування мови на сучасному її етапі. У цьому контексті згадаймо слова Л. А. Булаховського, який наголошував на важливості вивчення фразеології саме в історичному аспекті та визначив такі її завдання: «добирати різний матеріал, здатний кинути світло на походження, семантико-побутові корені певних фразеологізмів і дати конкретне пояснення, коли, де та як той або інший вираз набув пізнішого свого, вже безпосередньо не зрозумілого, значення, що з ним обертається в мові як належний їй фразеологізм» [1, 68].

Як відомо, одним із джерел української фразеології є народна мова. Проте встановити час і місце виникнення багатьох фразеологізмів, особливо якщо вони походять із народного джерела, досить складно, тому існують тільки припущення про те, де вони виникли і що лягло в їх основу. Б. О. Ларін у доповіді «Про народну фразеологію» наголосив, що науковцям необхідно зосередити свої зусилля на регіональній (діалектній) та історичній фразеології, зазначивши, що уважні пошуки народних фразеологізмів у давній писемності допоможуть приблизній їх хронологізації. Дослідник указав і на те, що такі фразеологізми зрідка можна знайти в діловій писемності, розповідній літературі й віршах, однак більш органічно вони впліталися в сатиричну літературу (інтермедії, жарти), а також засвідчені в збірниках прислів'їв та приказок, що почали з'являтися в Україні з XVI ст. Мовознавець закликав молодих дослідників присвячувати свої розвідки саме діахронній фразеології [3, 149].

Кожне ремесло, вид діяльності, суспільне явище чи подія знаходили свою оцінку на лінгвальному рівні загалом й у фразеології зокрема. Так, фразеологізм *білими нитками шитий* походить із лексикону кравців, *клявати на живця* – рибалок, *кинути якір* – моряків, тощо. Отримували оцінку й негативні явища індивідуального чи суспільного характеру. До таких явищ, без перебільшення, народна свідомість відносить і пияцтво. Як зазначає В. Д. Ужченко, практично все поле «пити, випивати, напиватися; бути п'яним; напідпитку; п'яниця; горілка» в українській мові представлено завуальовано [5, 189]. На лінгвальному рівні назване поле репрезентують насамперед назви хмільних та спиртних напоїв; назви осіб, які споживають ці продукти; назви на позначення способів споживання та назви стану людини після спожитої нею різної кількості хмільного / спиртного. Окремі лексеми були об'єктом дослідження українських лінгвістів. Так, семантико-словотвірні особливості номена *пияниця* на матеріалі писемних пам'яток XVI–XVIII ст. проаналізувала О. В. Кровицька [2, 98–99]. Назви хмільних напоїв в українській мові XIV–XVII ст. дослідив С. А. Яценко [6]. Значно менше уваги приділено з'ясуванню особливостей мовної репрезентації цього явища на фразеологічному рівні. Кілька фразеологічних одиниць цієї тематичної групи зафіксувала О. О. Суховій в ораторсько-проповідницькій прозі Варлаама Ясинського [4, 64–65]. Тож метою нашої розвідки є аналіз фразеологічних одиниць як одного із засобів вербальної репрезентації семантичного поля «пити, випивати (алкогольні напої)» в пам'ятках української мови XVI–XVIII ст.

Мабуть, із часу винайдення способу виготовлення хмільних напоїв ці продукти й ті, хто їх споживав, отримали загальний суспільний осуд. П'яниці ставали об'єктом висміювання й антиморальної поведінки. Так, Іоаникій Галатовський у «Казанні другому на Стрітіння Господне» порівнює Ісуса Христа з аметистом – каменем, що відгонить п'янство. Проповідник цитує слова апостола Павла, що п'яниці не зможуть увійти до Царства Божого, і наводить багато прикладів, коли через пияцтво люди, незалежно від суспільного положення, втрачають усе. І. Галатовський завершує коротку характеристику гнівливим осудом людей, які п'ють: ... *кто звады и свары чынит(ъ) и людей зневажаєть? Піаница. Кто, с(ъ) коня и з(ъ) мосту падаючи, шью ламлетъ? Піаница. Кто на улиці в(ъ) болотъ albo в(ъ) калюжи валєтьса? Піаница. Кто в(ъ) розмаитьи грѣхи в(ъ)падаетъ и наглою смертію перед(ъ) часомъ умираєть? Піаница. У когo волосы вырваны, по(д) очима синє, тварь трудоватѣла и руки дрыжатъ? У піаницы. Кого з(ъ) дому, з(ъ) двора, ω(т) людей*

выганяють, выпыхають, выводят(ь), съкутъ, б(ь)ють и забиваютъ? Пїанцу. Для того мовить Соломонъ: «Проклато пїанство» (Галят., Ключ, 113).

Дія хмільних напоїв на організм людини була як внутрішньо вираженою, так і зовнішньо, що проявлялося у сповільненні процесів мислення, утраті здатності членороздільно говорити, порушенні координації рухів та ін. Саме ці моменти закарбовувалися в пам'яті людей, стаючи знаками ситуації, подібні до якої згодом номінували відповідними словосполученнями. Повторюваність ситуації спричинилася до відтворюваності вербальної одиниці, яка таким чином набувала статусу стійкої.

Функціонування в українській мові XVI–XVIII ст. фразеологічних одиниць семантичного поля «випивати алкогольні напої» не позначено якоюсь жанровою належністю, їх фіксуємо в різножанрових пам'ятках.

Так, у проповідях А. Радивилівського, звернених до воїнів, засвідчуємо фразеологізм цього семантичного поля *въ икляницы заглядати*. Казнодія для переконливості своїх слів, поряд із фразеологізмами, активно використовує кращі зразки народної мудрості – порівняння, прислів'я і приказки, що роблять його проповіді довершеними та переконливими і дозволяють висміяти моральний занепад воїна, напр.: *Сей не абы жилъ, але абы пиль, народилса. А певнѣй еше речи може(т): сей не абы воевалъ, але абы пиль, народилса. Сей не тоеса народиль абы за честь Бжюю, за Цркви стѣи, за ѡ(т)чизну милую з неприятелемъ потыкалса, але абы в икляницы часто заглядалъ, абы добре выпїалъ, не уважаючи того, же панство* (Рад., Слово, 69).

Як засвідчує наведений контекст, цілковито неприпустимою для захисника Вітчизни рисою А. Радивилівський вважає пияцтво. У використанні народнорозмовного фразеологізму *в икляницы заглядалъ*, підсиленого прислівником *часто*, проглядається намагання проповідника висловити осуд пияцтву як проблемі тогочасного суспільства загалом і несумісності його з військовою доблестю зокрема. Антоній Радивилівський наводить багато прикладів з різних джерел, де акцентує увагу на тому, що ще нікому – ні простому воїнові, ні гетьманові чи цареві – пияцтво не стало в нагоді. Протягом історичного розвитку української мови аналізований фразеологізм зазнав компонентної модифікації: *склянка* → *чарка*. Сучасні фразео- і лексикографічні праці кодифікують фразеологізм *заглядати (зазирати) в чарку* «випивати; зловживати алкогольними напоями» (СУМ, III, 80; ФСУМ, 303; СУ 1.05).

Розмаїття фразеологічних одиниць на позначення пиятики демонструють твори, в яких переважає народнорозмовна основа. Так, в інтермедії натрапляємо на таку ситуацію: батько заспокоює розгніваного сина. Автор словесну баталію супроводжує фразеологізмом, що репрезентує семантичне поле «випивати алкогольні напої». Зазначимо, що автор, щоб уникнути тавтології, використав синоніми *горьлка – змиевъ дзядъ*: (Тато): *Не так, синку! От ми ся на горьлку зложьмо, А по той ся праці увесельмо. Маемо кобзу, будемо собъ фурдате грати, А змиевого дзяда будемо споминати* (Інтермедії, 53). У наведеному прикладі фразеологізм служить для реалізації значення «випивати алкогольні напої». Отже, автор, усвідомлюючи шкоду пияцтва для суспільства, все ж таки використовує не пряму його однослівну номінацію, а описову, яка має більший стилістичний потенціал порівняно з прямою: ефект досягається тим, що, по-перше, *змиевъ дзядъ* – це не власне, а будь-які спиртні напої, по-друге, *будемо споминати* – начебто ненароком трішки випити, по-третє, тільки об'єднання цих конструкцій в одну показує руйнівну силу пияцтва – випивши одну чарку, людина шукає все нові приводи-тости (що власне нам демонструє лексема *дзядъ*, яка одночасно входить у два семантичних поля) для продовження пиття. У сучасній українській мові залишилася функціонувати фразеологічна одиниця з компонентом *змій*: *зелений змій* «горілка» (СУМ, III, 621; ФСУМ, 339), хоча спостерігаємо зміни в семантичній структурі: *напій* → *хвороба* (алкоголізм).

В іншій сценці з драми «Олексій, чоловік Божий» автор змальовує святкування весілля сина Евфеміяна. До пана прийшли слуги, аби привітати його з такою подією. Проте головною метою для них є випити. Епіцентром розмови чоловіків стає алкогольний напій, його смакові якості та хто і скільки зможе випити. Так, власне пиятику розпочинає слуга, який, виголошуючи тост, завершує його словами: *З ними і вы здоровы! Того вам виншую, А пью заздоровною до вашности сию* (Інтермедії, 90). За даними «Словника української мови XVI – першої половини XVII ст.», в українській мові функціонували церковнослов'янським *заздравіє*, його дериват *заздравный*, а також повноголосна форма *заздоровьный, заздоровный* (СУМ 16–17, 10, 37). Отже, наведений контекст засвідчує, що фразеологічна одиниця є пристосованим до ситуації застілля релігійним штампом, який виголошують перед питтям першої чарки. Фразеологізм реалізує «оксюморонне» значення «пити, уживаючи спиртне і бажаючи при цьому здоров'я». Це стійке словосполучення не ввійшло до фразеологічної скарбниці нової української мови, хоч атрибутив *заздоровный* реєструє «Словарь української мови» за ред. Б. Грінченка (Грінч., II, 39). «Словник української мови» реєструє номен

заздравця та похідний заздоровний, виокремлюючи в першому значення «коротка застольна промова або пісня на честь кого-, чого-небудь з побажанням здоров'я, довголіття», а в другому – «в якому висловлюється побажання здоров'я // який піднімають, випивають з побажанням здоров'я // який містить прохання про здоров'я для кого-небудь» (СУМ, III, 124). Проте модель утворення словосполучення збереглася в сучасній українській мові, що засвідчує «Словник фразеологізмів української мови»: *пити / випивати мирову* «мириться, уживаючи спиртне з цього приводу» (СФУМ, 504).

Автор ускладнює ситуацію тим, що чарка тільки одна, а випити хочуть усі. Очікування спричиняє до того, що чоловіки починають підгонити один одного. З їх уст лунають метафоризовані конструкції на кшталт: *А не жартом же добры, зараз ся почувся! На, на, не духом пий, щоб-ес не захлынувся* (Інтермедії, 88). Імперативне словосполучення-побажання мотивоване ситуацією очікування і передачі наступному із застільних чарки, тобто час перебування чарки в руках обмежений. У наведеному контексті воно реалізує семантику «швидко випивати алкогольний напій».

Однак так довго тривати не може, бо після випитого людину тягне поговорити, а це значить, що вона затримує передачу чарки іншій. «Найскрутніше» в цій ситуації останнім, які стомлюються від чекання. Вони апелюють до перших, використовуючи як вагомий засіб фразеологізм: *До вечера, як бачу, вы ся честовати Сами лиши будете и собѣ розправляти, А до мене-то черга колись прийти маеть? Нахилю ж я из цебра, нехай хто звягаеть!* (Інтермедії, 89). Фразеологічна одиниця *приходить (прийшла, прийде) черга* збереглася в сучасній українській мові, де функціонує зі значенням «для когось виникає необхідність (щось зробити)» (СУМ, VIII, 87).

Проте й порушення застільних традицій, як-от у цьому випадку (не дочекавшись, випив над міру з великої посудини), може призвести до небажаних наслідків, про які попереджають учасники застілля, вдало вмонтовуючи у свої застереження фразеологізми: *Да тамся, стары, що тобѣ приступило? Напиток – власне огонь, а так жереш смѣло! Ед зараз тебе кинеть, що отсюль не трапиши! От уже черга пришла! Здоров! Що ся квапиши?* (Інтермедії, 89); *До мене вже пий! Уж у ему очи Посоловѣли, власне, як у поторочи* (Інтермедії, 89). Дію спиртних напоїв на організм людини передає словосполучення *отсюль не трапиши* «хтось утратив здатність нормально рухатися або стояти через уживання алкогольних напоїв». Прикметно, що участь у творенні стійкої одиниці беруть дієслова руху або ж іменники на позначення частини тіла, призначенням якої є переміщати людину, або ж прислівники місця. Ця мотивація дозволяє зрозуміти багатство і синонімічність конструкцій, які збереглися в сучасній українській мові і функціонують із таким же значенням – *ноги не слухають, ноги не несуть, з місця не зрушиши* та ін. Фразеологізм *очі посоловіли* в наведеному контексті реалізує значення «від випитого погляд потускнів, став невиразним, очі сонними». Лексикографічні праці не кодифікують цієї стійкої одиниці. Проте Б. Грінченко у словниковій статті *посоловіти* робить вказівку, що дієслово вживається стосовно очей (Грінч., III, 366). У «Словнику української мови» функціонування лексеми проілюстровано достатньою кількістю прикладів, які підтверджують закріплення в мовній практиці українців словосполучення *очі посоловіли* як стійкого. Однак саме вказівка на ознаку «стійке» у словнику відсутня (СУМ, VII, 352).

Продовженням п'ятики стають танці, які господар влаштовує вже для добряче п'яних гостей, аби випроводити їх зі свого обійстя. Порушена координація рухів, загальмування процесів мислення призводять до чергової сварки між учасниками: *От, поганые сыны, перешли дорогу! Ад я вам которомусь переломлю ногу!* (Інтермедії, 91). У наведеному фрагменті фразеологізм репрезентує значення «зробити комусь перешкоду в досягненні якоїсь мети». Фразеологічна одиниця збереглася в новій українській мові і продовжує в ній функціонувати (СУМ, II, 379).

Що відбувається з п'яною людиною, змалював у своїх віршах К. Зіновійв:

Ω(т) здѣ починаю(т)са вѣршы, ѿ пѣн(ъ)ствѣ и ѿ пѣницахъ

Отѣнса члѣвѣче пѣ(н)ства проклятоѣ:

бо часо(м) на(г)лѣ люде умыраю(т) з тоѣо.

А хо(ч) пи(и) да помѣ(р)но же(б) не много трѣтыль

або жебы(с) и всеѣа худобы не зтрѣтыль.

Бо пѣному зда(ст)са же и кѣзы в золотѣ:

а са(м) валяѣт(ѣ)са якъ свинѣа в болотѣ.

У пѣного рѣшетѣ гроше(и) повѣдѣѣ:

а кдѣ прѣспѣ(т)сѣа(г)дѣа и чѣха немѣѣ.

З рѣшетѣ берѣ(т) гроши пѣны(и) за щѣд пѣти.

а трѣ(з)вому нѣзацо рѣшетѣ купѣти.

Прѣто о(т) запо(и)ства хо(ч) мало повѣстя(г)нѣса:

*а робити що роби(ш) о(т)то(л) не лґніса.
А та(к) знову на порґ своє(и) скоро стґнєшь:
єслі запиватиса ужє перєстґнєшь (Зінов., 86–87).*

Фразеологізм *кози в золоті* яскраво ілюструє сутність п'яної людини, якій ввижається, що весь світ тепер обертається навколо неї. Фразеологічна одиниця успадкована новою українською мовою: *кози в золоті показувати* «заманювати обіцянками» (Грінч., II, 264) та продовжує функціонувати в сучасній українській мові: *усі кози в золоті кому*. Все здається, сприймається кращим, ніж є насправді. *П'яному – всі кози в золоті* (В. Речмедін). *і кози в золоті ходять*. – *Еге ж, там [в Америці] і кози в золоті ходять*, – *безневинно каже Лесь Якубенко, і дядьки починають реготати* (М. Стельмах) (СФУМ, 303).

В інших віршах Климентій Зіновійв, змальовуючи негативну сутність пиятики як для власного здоров'я людини, так і для суспільства, просить правильно зрозуміти апостольські слова про те, що пити можна: так, можна, але в міру і не втрачаючи здорового глузду:

Ω хоробѣ з пя(н)ства бываемо(и)

*Не жало(б)на хороба чтò з(ъ) пя(н)ства бывае(т):
жало(б)нѣ(и)шаа таа що сама случаетъ.
Бо пяны(и) доброво(л)но хоробы добудетъ:
а особно и грѣхà часо(м) придобудетъ.
Кгда(ж) скорѣ(и) згрѣши(т) пяны(и) и самому бѣу:
и людя(м), упивши(с)а вчини(т) пако(ст) многу.
Мы же братіє все(г)дà трє(з)вы застава(и)мо:
ап(ст)лское слово охòчо сполня(и)мо.
У винѣ речè є(ст) блудѣ не упива(и)тєса:
але о(т) пя(н)ства цѣле выстерѣга(и)тєса.
І не забороняє(т) правда ап(ст)лѣ пїт(ъ):
але немоцны(м) и вля(т) пєча(л)нымъ и велїт(ъ):
Кгда(ж) речè стомаха рады исти(и) мало вина:
токмо абы не была каа злаа новина.
Прето да(и) намъ г(с)ди в(ъ) трєзвости пожити:
абы(х)мо в тебе могли ласку заслужити (Зінов., 87).*

Отже, українська писемність XVII–XVIII ст. засвідчує, що автори приділяли значну увагу моралі та здоровому способу життя суспільства. Одним із негативних соціальних явищ, яке зазнало нищівного осуду, було пияцтво. Аналізовані тексти яскраво демонструють проникнення в мовну тканину твору усталених народних словосполучень на позначення різних моментів цього негативного явища. Ядро фразеологізмів становлять лексеми на позначення власне дії, напою. Прикметно, що більшість із них, зазнавши відповідних трансформацій, були успадковані новою українською мовою та продовжують функціонувати й нині, підтримувані й позамовним чинником – (слабо)«алкогольним» бумом в Україні.

УМОВНІ СКОРОЧЕННЯ

- Гаят., Ключ – Гаятовський І. Ключ розуміння / підг. до вид. І. П. Чепіги. – К. : Наук. думка, 1985. – С. 53–211.
Грінч. – Словарь української мови / за ред. Б. Грінченка. – К. : Наук. думка, 1996–1997. – Т. 1–4.
Зінов. – Зіновійв К. Вірші. Приповіді посполиті / підгот. до вид. І. П. Чепіги. – К. : Наук. думка, 1971. – 391 с.
Інтермедії – Українські інтермедії XVII–XVIII ст. / АН УРСР ; Ін-т літератури ім. Т. Г. Шевченка ; вступ. стаття і відп. ред. М. К. Гудзія, підгот. тексту Л. Є. Махновця. – К. : Вид-во АН УРСР, 1960. – 239 с.
Рад., Слово – Радивилівський А. Слово а̃ – є часу войны // Приложение // Марковскій М. Антоній Радивилівскій, южно-русскій проповѣдник XVII в. (Опыт историко-литературнаго изслѣдованія его сочиненій и обзоръ звуковыхъ и формальныхъ особенностей его языка), съ приложеніемъ неизданныхъ проповѣдей изъ рукописныхъ «Огородка» и «Вѣнца». – К., 1894. – С. 37–70.
СУ 1.05 – Інтегрована лексикографічна система «Словники України», версія 1.05 [Електронний ресурс] : В. А. Широков, О. Г. Рабулець, І. В. Шевченко, О. М. Костишин, К. М. Якименко. – [К.] : Довіра, 2005. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM) ; 12 см. – Систем. вимоги: Microsoft Windows 2000/XP, Internet Explorer 5.0+. – Назва з контейнера.
СУМ – Словник української мови : в 11 т. / за ред. І. К. Білодіда. – К. : Наук. думка, 1970–1980. – Т. 1–11.
СУМ 16–17 – Словник української мови XVI – першої половини XVII ст. / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. – Львів, 2003. – Вип. 10. – 255 с.
СФУМ – Словник фразеологізмів української мови / уклад. : В. М. Білоноженко та ін. – К. : Наук. думка, 2003. – 1104 с. – (Словники України).
ФСУМ – Фразеологічний словник української мови / уклад. : В. М. Білоноженко та ін. – К. : Наук. думка, 1999. – 984 с.

ЛІТЕРАТУРА

1. Булаховський Л. А. Питання походження української мови / Л. А. Булаховський. – К. : Вид-во АН УРСР, 1956. – 220 с.
2. Кровицька О. Назви осіб в українській мовній традиції XVI–XVIII ст. : семантика і словотвір / О. Кровицька ; НАН України, Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича. – Л., 2002. – 213 с.
3. Ларин Б. А. История русского языка и общее языкознание / Б. А. Ларин. – М. : Высшая школа, 1977. – 224 с.
4. Суховій О. О. Фразеологія ораторсько-проповідницької прози Варлаама Ясинського : дис. канд. філол. наук : 10.02.01 / Суховій Оксана Олександрівна. – К., 2002. – 255 с.
5. Ужченко В. Д. Фразеологія сучасної української мови : навч. посіб. / В. Д. Ужченко, Д. В. Ужченко. – К. : Знання, 2007. – 494, [2] с.
6. Яценко С. Назви хмільних напоїв в українській мові XIV–XVII ст. / С. Яценко // Українська мова. – 2009. – № 2. – С. 49–55.

В статті на матеріалі пам'яток писемності української мови XVII–XVIII вв. проаналізована фразеологічна репрезентація семантичного поля «пити, випивати (алкогольні напої)», також відзначено, що всі фразеологічні одиниці мають народно-розмовну основу.

Ключові слова: фразеологізм, семантична структура, пам'ятники писемності, українська мова XVII–XVIII вв.

The article on material written monuments of the Ukrainian language of the 17th–18th centuries analyzed phraseological representation of semantic fields «drink (alcohol)», noted that all phraseological units are popular base.

Keywords: phraseologism, semantic structure, written memorials, the Ukrainian language of the 17th–18th centuries.

УДК 811.161.2'373

О. А. Жвава

ТАБУ У РОДИННИХ ОБРЯДАХ ПОДІЛЬСЬКО-БУКОВИНСЬКО-НАДДІСТРЯНСЬКОГО СУМІЖЖЯ

Стаття присвячена номінації родинних обрядів у говірках подільсько-буковинсько-наддністрянського суміжжя. Подано вербальні заборони (табу) відповідно до структурної організації обрядових дій, що мають складну внутрішню організацію. Підкреслено, що традиційні родинні обряди представлені розгалуженою системою заборон, спеціальних реалій, предметів. Усі ці складові формують понятійне поле людини.

Ключові слова: номен, тематична група лексики, обряд, обрядова лексика, вербальні заборони, табу, подільсько-буковинсько-наддністрянське суміжжя, просторова поведінка номінативних одиниць.

Історично обряд виступає як одна із специфічних етнічних характеристик. Він фіксує мікропорядок дійсності людини, оформляючи буття у вигляді стійких словесних, дійових, предметних аспектів. При цьому обряд представлений як певний текст, як послідовність дій, ритуальних маніпуляцій. Інтерпретація обрядового тексту дає уявлення про традиції проведення сімейних обрядів. При тлумаченні семантики лексичних одиниць обрядових текстів можна отримати інформацію про загальну структуру обряду, символіку предметів, традиційних дійових осіб та ін.

Метою дослідження є вивчення табу у родинних обрядах говірок подільсько-буковинсько-наддністрянського суміжжя.

Джерелом дослідження є записане автором діалектне мовлення у 31 населеному пункті Хмельницької, Чернівецької та Тернопільської обл. (див. карту № 1); матеріал зібрано за програмою (включає 670 питань) у режимі питання – відповідь та на підставі текстів-оповідей діалектоносіїв; лінгвістичні та етнографічні студії.

Сучасна лінгвістика має багаті традиції вивчення мовних явищ, розкриваючи різнопланові зв'язки між ними. Актуальним є вивчення зв'язків між мовою та культурою народу. Семантичний аспект обрядового слова представлений у роботах таких науковців, як М. В. Бігусяк, Я. Ю. Вакалюк, Н. К. Гаврилюк, П. Ю. Гриценко, Й. О. Дзендзелівський, В. Л. Конобродська, П. Ф. Романюк та інші. Вивчаючи обрядову лексику, науковці підкреслюють варіативність обрядового дійства, а мову розглядають як складову, інструмент культури.

Досліджуючи лексику родинних обрядів, варто зазначити, що обрядові тексти дуже часто виходять за межі вербальних повідомлень, але цим вони і викликають зацікавлення науковців: «В етнолінгвістичній і культурній антропології поняття тексту остається недостатньо розробленим. Специфікою культурних текстів, в отличие от языковых (вербальных), является их разнокодовость, гетерогенность, допустимость совмещения в пределах одного текста единиц (знаков) разной субстанциональной природы – предметных, акциональных, вербальных, музыкальных, изобразительных и т.д.» [17, 7].